

*ӘЛЕУМЕТТІК-
ЭКОНОМИКАЛЫҚ
ҚАУІПСІЗДІК*

Экономикалық қауіпсіздік - бұл экономиканың жағдайын зерттеу, оның шеңберінде экономикалық көрсеткіштердің жеткілікті түрде жоғары және тұрақты өсуін қамтамасыз ететін ғылыми білім саласы; экономикалық қажеттіліктерді тиімді қанағаттандыру; мемлекеттің ұлттық ресурстардың қозғалысы мен пайдаланылуына бақылау жасау; елдің ұлттық және халықаралық деңгейлерінде экономикалық мүдделерін қорғау.

*Шетел әдебиетіндегі экономикалық қауіпсіздік мәселесі ұзақ уақыт бойы қаралды. 1934 жылы «экономикалық қауіпсіздіктің» теориясын қалыптасуында **Ф.Вельт** басты рөл ойнады.*

***Л.Абалкина** «Экономикалық қауіпсіздік – ұлттық экономиканың тәуелсіздігін, оның тұрақтылығын үнемі жаңарып, жақсаруды қамтамасыз ететін жағдайлар мен факторлардың үйлесуі».*

***А. Маршалл** «Саяси экономиканың қағидалары» жұмысындағы өндіріс факторлары туралы өз көзқарасын білдіріп, бастапқыда тек өндірістің екі факторы ғана бар көрсетті: табиғат пен адам. Капитал мен ұйым адамның жұмысының нәтижесі.*

ЭКОНОМИКАЛЫҚ ҚАУІПСІЗДІК ЖҮЙЕЛІК БІЛІМ РЕТІНДЕ МЫНАДАЙ НЕГІЗГІ КОМПОНЕНТТЕРДІ ҚАМТИДЫ:

- ❖ **технологиялық;**
- ❖ **азық-түліктік;**
- ❖ **қаржылық және несие;**
- ❖ **өнеркәсіптік;**
- ❖ **сыртқы экономикалық;**
- ❖ **инвестициялық;**
- ❖ **энергетикалық;**
- ❖ **көлік және байланыс;**
- ❖ **әлеуметтік (әлеуметтік-экономикалық)**

- ✓ **Технологиялық қауіпсіздік бәсекеге қабілетті ғылыми және техникалық өнімдерді өндіруге негізделген технологиялардың халықаралық нарықтарына үнемі қатысуымен анықталады.**
- ✓ **Азық-түлік қауіпсіздігі сапалы азық-түлік өнімдерін өндіру және халықтың жаппай тұтыну мүмкіндігі үшін табиғи ресурстардың қол жетімділігі мен пайдалануымен өлшенеді.**
- ✓ **Қаржылық-кредиттік қауіпсіздік қаржы жүйесінің тұрақтылығы, ұлттық валюта тұрақтылығы, алтын-валюта резервтерінің жеткіліктілігі немесе тұрақты экономикалық өсу үшін жағдай жасау арқылы анықталады.**

- ✓ **Өнеркәсіптік қауіпсіздік өнеркәсіптік әлеуетті дамытуда, техникалық өнімдердің тұрақтылығы мен тиімділігімен, елдің экономикалық өмірін қажетті функционалдық қолдауымен көрініс табады.**
- ✓ **Сыртқы экономикалық қауіпсіздік ішкі нарықты сыртқы экономикалық әсерден қорғайды, сондай-ақ экономиканың ашықтығын сақтауды қамтамасыз етеді.**
- ✓ **Инвестициялық қауіпсіздік ұлттық экономикалық мүдделердің сақталуын ескере отырып, оның инвестициялық тартымдылығының деңгейін, көтерілген қаражатты тиімді пайдалануын және қайтаруын қамтамасыз етеді.**

- ✓ **Энергетикалық қауіпсіздік отандық өнеркәсіптік өндірісті ұстап тұру үшін өзінің энергия тасымалдаушыларын және жеткілікті энергия өндірісін қамтамасыз ету қабілетімен анықталады.**
- ✓ **Көлік және байланыс қауіпсіздігі әлемдік нарыққа қол жеткізудің баламалы көздеріне ие болуға мүмкіндік беретін көліктік және коммуналдық артериялардың қатысуымен көрініс табады.**
- ✓ **Әлеуметтік (әлеуметтік-экономикалық) қауіпсіздік - бүлдіргіш әлеуметтік-экономикалық қақтығыстардың болмауын, әлеуметтік шиеленістің төмен деңгейін сақтауын және қоғамның өмірлік қажеттіліктерін қанағаттандыру қауіпсіздігі.**

ӘЛЕУМЕТТІК-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ҚАУІПСІЗДІКТЕ ІШКІ ЖӘНЕ СЫРТҚЫ КОМПОНЕНТТЕР ЕРЕКШЕЛЕНЕДІ:

- **Ішкі компонент** елдегі ағымдағы экономикалық, әлеуметтік және басқа үдерістердің теріс құбылыстарына қатысты экономика мен қоғамның жай-күйін сипаттайды және қоғамның табиғи дамуымен қатар, жеке және топтық мүдделерде жеке әлеуметтік топтардың, корпорациялардың және кәсіпорындардың мақсатты әрекеттерімен басталады.
- **Сыртқы компонент** экономиканың және қоғамның осы саладағы мүдделеріне нұқсан келтіретін елдер мен топтардың мақсатты әрекеттерінің әлемдік экономикадағы, сауда, технологиялық дамудың табиғи процестері сияқты, осы қауіптерге қатысты экономиканың және қоғамның тұрақтылығын сипаттайды.

Әлеуметтік-экономикалық қауіпсіздікті қамтамасыз ету міндетін шеше алатын жалғыз субъект - мемлекет. Тек ұлттық табысты қайта бөлу, қоғамдық тауарларды жасау, отандық және шетелдік компанияларды ұлттық компанияларға қолдау көрсету және оларды сыртқы нарықтарда кеңейтуге қолдау көрсету бойынша ауқымды міндеттерді шеше алады.

**қоғамның
ең
маңызды
мүдделері**

**болашақтағы
қауіп-
қатерлерді
бейтараптанд
ыру үшін
қандай
әрекеттерді
жасау керек**

**Олар қалай
қорғалған
немесе олар
қаншалықты
іске
асырылғаны
туралы**

**қандай қауіп-
қатерлер
болуы мүмкін**

